

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

BM-II.059.1.282.2024

Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pan

Szymon Hołownia

Marszałek Sejmu

Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr 3074 złożoną przez Pana Posła Daniela Milewskiego, w sprawie rozwiązań trwale aktywizujących osoby z niepełnosprawnościami, proszę przyjąć poniższe wyjaśnienia.

Na wstępie podkreślić trzeba, że w interpelacji nie podano źródła danych statystycznych, z których pochodzą przywołane wartości wskaźników zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w latach 2010 i 2020. Nie wskazano również kryteriów wieku, określających grupy osób z niepełnosprawnościami, do których odnoszą się podane wskaźniki zatrudnienia. Ponadto, dla klarowności, rzetelności i weryfikowalności przywołanych danych i wywiedzionej z nich tezy, bardzo ważne jest poprawne określenie jednostki miary, użytej w odniesieniu do opisywanej zmiany. Jednostką właściwą do ujęcia opisywanego przez Pana Posła wzrostu wskaźników zatrudnienia są punkty procentowe, nie zaś przywołane w piśmie procenty. Chcąc odpowiedzieć na zadane przez Pana Posła pytania w sposób rzetelny, trzeba najpierw usunąć te wątpliwości.

Podstawowym źródłem danych o sytuacji osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy jest Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), przeprowadzane z częstotliwością kwartalną przez Główny Urząd Statystyczny (GUS). Dane wynikowe z badania są udostępniane na stronie GUS oraz witrynie Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych.

Wskaźnik zatrudnienia dla osób z niepełnosprawnościami w wieku 16 lat i więcej oraz wieku produkcyjnym w latach 2010 oraz 2020 dla niepełnosprawnych posiadających prawne poświadczenie niepełnosprawności prezentowany jest w poniższej tabeli:

Wskaźnik zatrudnienia dla osób niepełnosprawnych prawnie		2010	2020	Zmiana (2020 do 2010)	Zmiana dla ludności ogółem
Dane za IV kwartał	W wieku 16 lat i więcej	15,0%	17,0%	+ 2 pkt proc.	+ 4,1 pkt proc
	W wieku produkcyjnym	22,3%	28,7%	+ 6,4 pkt proc.	+ 10,4 pkt proc
Dane średnioroczne	W wieku 16 lat i więcej	14,4%	16,7%	+ 2,3 pkt proc.	+ 4,3 pkt proc.
	W wieku produkcyjnym	21,8%	28,5%	+ 6,7 pkt proc.	+ 10,3 pkt proc.

Źródło: BAEL GUS, opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych.

W zależności od obranych warunków wstępnych analizy zmiany wskaźnika zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami wzrost od 2010 r. do 2020 r. plasował się w przedziale od 2 pkt proc. do 6,7 pkt proc.

Analizując powyższe dane należy mieć na względzie szczególną sytuację osób z niepełnosprawnościami. Chodzi o dotyczący tej grupy duży odsetek osób biernych zawodowo, a także występujące w niej ze znaczną częstotliwością ograniczenia możliwości podjęcia zatrudnienia ze względu na stan zdrowia lub ograniczenia i bariery w codziennym funkcjonowaniu tych osób. Ponadto należy analizować zachodzące zmiany na rynku pracy osób z niepełnosprawnościami, mając równocześnie na względzie kształtowanie się sytuacji w tym obszarze w odniesieniu do ogółu ludności Polski w danej grupie wiekowej. Różnica w poziomie zatrudnienia między osobami z niepełnosprawnościami i bez nich w 2020 r. została wyraźnie zmniejszona w porównaniu do roku 2010.

Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami realizowana jest zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r., poz. 44, z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą o rehabilitacji”. Rehabilitacja zawodowa ma na celu ułatwienie uczestniczącej w niej osobie z niepełnosprawnościami uzyskania i utrzymania odpowiedniego zatrudnienia i awansu zawodowego. Mechanizmy i instrumenty rynku pracy, wspomagające zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami, zawarte są zarówno w przepisach ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2023 r. poz. 735, dalej jako „ustawa o promocji zatrudnienia”), jak i ustawy o rehabilitacji. Stosują się one, co do zasady, do wszystkich osób z niepełnosprawnościami – bez względu na stopień i rodzaj niepełnosprawności.

Obecnie instytucjami, których przedmiotem działania jest promocja zatrudnienia, łagodzenie skutków bezrobocia oraz aktywizacja lokalnego rynku pracy są Powiatowe Urzędy Pracy.

Aktualnie w porządku prawnym funkcjonują różnorodne instrumenty skierowane do niepracujących osób z niepełnosprawnościami – m.in. rozwiązania przewidziane w ustawie o promocji zatrudnienia. System oparty jest na szeregu ulg w kosztach zatrudnienia tych osób, jakimi objęci są zatrudniający je pracodawcy oraz instrumentach nakierowanych na rozwój pracowników.

Celem podejmowanych działań w zakresie aktywnych polityk rynku pracy jest m. in. przywracanie na rynek pracy osób, również tych z niepełnosprawnościami, które są bezrobotne lub zagrożone bezrobociem. Publiczne służby zatrudnienia świadczą wyspecjalizowane i zindywidualizowane usługi w wielu obszarach – zarówno pośrednictwa pracy, jak też doradztwa zawodowego czy szkoleń, w oparciu o przepisy ustawy o promocji zatrudnienia. Odniesienie do niepełnosprawności osoby w ustawie zawarte zostało w art. 2 ust. 1 pkt 2, gdzie wskazane zostało, że status bezrobotnego może uzyskać również osoba z niepełnosprawnościami, spełniająca pozostałe warunki określone w ustawie, o ile jest zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie pełnego wymiaru czasu pracy obowiązującego w danym zawodzie lub w danej służbie. Ponadto, w art. 49 wskazano, że bezrobotny z niepełnosprawnościami jest także zaliczany do grupy osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy, którym przysługuje pierwszeństwo w skierowaniu do udziału w programach specjalnych. Ustawa zawiera szereg instrumentów kierowanych do wszystkich potrzebujących pomocy klientów urzędów pracy. Osoby z niepełnosprawnościami zarejestrowane w urzędzie pracy jako bezrobotne mogą korzystać

z wszelkich instrumentów i form pomocy na takich samych zasadach jak osoby pełnosprawne.

Ponadto zgodnie z art. 11 ustawy o rehabilitacji zawodowej osoba z niepełnosprawnościami, zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy jako poszukująca pracy i niepozostająca w zatrudnieniu, może korzystać na zasadach takich jak bezrobotni z następujących usług lub instrumentów określonych w ustawie o promocji Zatrudnienia: szkoleń, stażu, prac interwencyjnych, przygotowania zawodowego dorosłych, badań lekarskich lub psychologicznych, zwrotu kosztów przejazdów czy studiów podyplomowych, szkoleń na podstawie trójstronnej umowy szkoleniowej, bonu szkoleniowego, stażowego i na zasiedlenie. Wydatki na szkolenia są finansowane w odniesieniu do osób z niepełnosprawnościami zarejestrowanych jako:

- bezrobotne – ze środków Funduszu Pracy (FP);
- poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu – ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON).

Natomiast system rehabilitacji zawodowej, zmierzający do trwałego i skutecznego włączenia osoby z niepełnosprawnościami w rynek pracy, kompleksowo uregulowany został ustawą o rehabilitacji zawodowej. Głównym celem instrumentów wsparcia, funkcjonujących na gruncie ustawy o rehabilitacji zawodowej jest wyrównanie szans oraz umożliwianie osobom z niepełnosprawnościami znalezienia trwałego i satysfakcjonującego zatrudnienia, a więc przeciwdziałanie dyskryminacji tych osób na rynku pracy. Rozwiązania ustawowe uzupełniane są działaniami promocyjno-szkoleniowymi mającymi na celu zwiększanie świadomości społecznej, wpływanie na negatywne stereotypy oraz rozpowszechnianie wiedzy z zakresu projektowania uniwersalnego, dostępności oraz zarządzania różnorodnością w miejscu pracy.

Wśród instrumentów aktywizacji zawodowej oprócz ww. wyróżnić można trzy skierowane do osób z niepełnosprawnościami prowadzących działalność gospodarczą lub zainteresowanych jej podjęciem:

- jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej lub wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej;
- dofinansowanie do 50% oprocentowania kredytu bankowego zaciągniętego na kontynuowanie tej działalności;
- refundacji składek na ubezpieczenia społeczne dla osób z niepełnosprawnościami prowadzących działalność gospodarczą lub rolniczą. Wysokość refundacji jest uzależniona od stopnia niepełnosprawności i wynosi odpowiednio: 100% kwoty obowiązkowych składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe – w przypadku osób zaliczonych do znacznego stopnia niepełnosprawności; 60% kwoty obowiązkowych składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w przypadku osób zaliczonych do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, zaś 30% kwoty obowiązkowych składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe – w przypadku osób zaliczonych do lekkiego stopnia niepełnosprawności.

Natomiast do instrumentów wspierających pracodawców zaliczyć można:

- miesięczne dofinansowanie do wynagrodzenia pracownika z niepełnosprawnościami. Pracodawcy przysługuje ze środków PFRON miesięczne dofinansowanie do wynagrodzenia pracownika zaliczonego do znacznego, umiarkowanego i lekkiego stopnia niepełnosprawności w kwocie odpowiednio: 2400 zł, 1350 zł i 500 zł. Kwoty te, w odniesieniu do osób z niepełnosprawnościami, którym orzeczono chorobę psychiczną, upośledzenie umysłowe, całościowe zaburzenia rozwojowe lub epilepsję

- oraz niewidomych, zwiększa się o: 1200 zł w przypadku osób zaliczonych do znacznego stopnia niepełnosprawności; 900 zł w przypadku osób zaliczonych do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności; 600 zł w przypadku osób zaliczonych do lekkiego stopnia niepełnosprawności;
- zwrot kosztów związanych z przystosowaniem stanowisk pracy i pomieszczeń zakładu pracy do potrzeb pracownika z niepełnosprawnościami, a także kosztów adaptacji lub nabycia urządzeń ułatwiających osobie z niepełnosprawnościami wykonywanie pracy lub funkcjonowanie w zakładzie pracy oraz zakupu i autoryzacji oprogramowania na użytek pracowników z niepełnosprawnościami oraz urządzeń technologii wspomagających lub przystosowanych do potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności;
  - zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy osoby z niepełnosprawnościami do wysokości piętnastokrotnego przeciętnego wynagrodzenia;
  - zwrot kosztów szkolenia pracownika z niepełnosprawnościami;
  - zwrot miesięcznych kosztów zatrudnienia pracowników pomagających pracownikowi z niepełnosprawnościami w pracy oraz szkolenia pracownika pomagającego;
  - dotacje dla spółdzielni socjalnej na utworzenie stanowiska pracy dla osoby z niepełnosprawnościami;
  - zwolnienie z wpłat na PFRON.

Stosownie do przepisu art. 21 ust. 1 ustawy o rehabilitacji zawodowej, pracodawca zatrudniający co najmniej 25 pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy jest obowiązany, z zastrzeżeniem ust. 2-5 i art. 22, dokonywać miesięcznych wpłat na PFRON w wysokości kwoty stanowiącej iloczyn 40,65% przeciętnego wynagrodzenia i liczby pracowników odpowiadającej różnicy między zatrudnieniem zapewniającym osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w wysokości 6%, a rzeczywistym zatrudnieniem osób z niepełnosprawnościami.

Z wpłat zwolnieni są pracodawcy, u których wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami wynosi co najmniej 6%. Wpłaty ulegają obniżeniu, jeśli pracodawca zatrudnia osoby z niepełnosprawnościami ze szczególnymi schorzeniami. Do schorzeń uzasadniających obniżenie wskaźnika zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami – zaliczają się schorzenia wymienione w § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 września 1998 r. w sprawie rodzajów schorzeń uzasadniających obniżenie wskaźnika zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami oraz sposobu jego obniżenia (Dz. U. z 1998 r. Nr 124, poz. 820 z późn. zm.).

Przeprowadzony został przegląd i analiza rozwiązań prawnych z zakresu wsparcia osób z niepełnosprawnościami, w tym analiza aktów prawnych pod kątem Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. W ramach prac przeprowadzono również analizę aktualnej sytuacji osób z niepełnosprawnościami oraz możliwych zmian w systemie wsparcia osób z niepełnosprawnościami. Uwzględniono analizę ekonomiczną obecnie funkcjonujących instrumentów wsparcia osób z niepełnosprawnościami na podstawie aktów prawnych ich dotyczących, jak również proponowanych rozwiązań. Zostały wskazane propozycje zmian w zakresie finansowania instrumentów prawnych, towarzyszące propozycjom zmian legislacyjnych, stosownie do zdiagnozowanych potrzeb osób z niepełnosprawnościami i potrzeb wynikających z opracowywanych mechanizmów wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami i koordynacji działań związanych z wdrażaniem ww. Konwencji. Szczególną uwagę zwrócono na ocenę kosztów funkcjonowania systemu świadczeń w związku z biernością zawodową osób

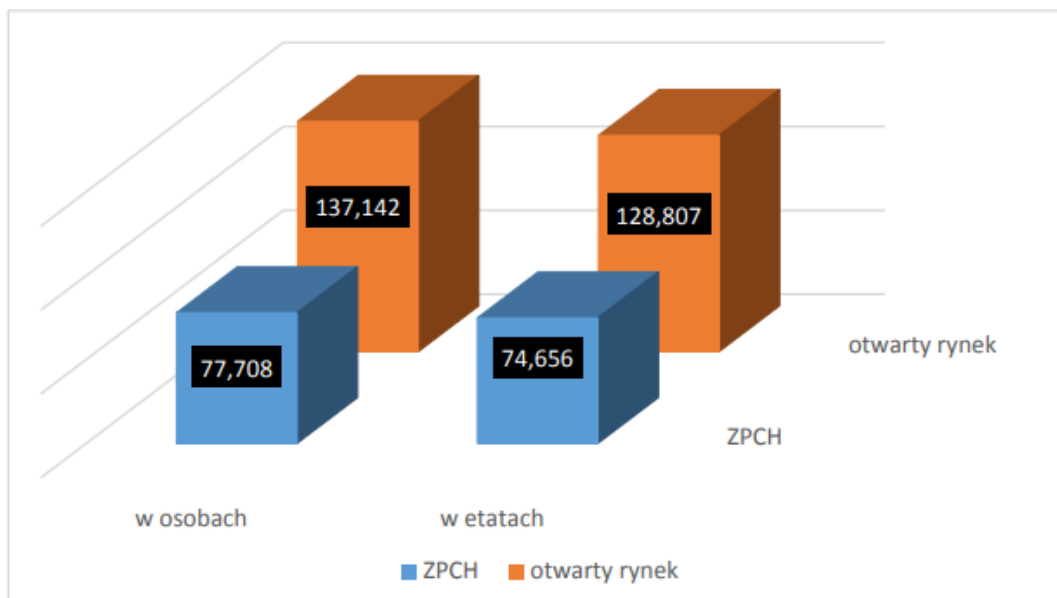
z niepełnosprawnościami oraz oszacowanie wariantów kosztowych zmian systemowych sprzyjających aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami. Analizie poddane zostały również kwestie z zakresu dostępności architektonicznej, informacyjno-komunikacyjnej oraz cyfrowej.

Ze wszystkich dostępnych obecnie instrumentów wspierających pracodawców w zatrudnieniu osób z niepełnosprawnościami najważniejszym jest miesięczne dofinansowanie do wynagrodzeń pracowników z niepełnosprawnościami, z którego korzysta przeszło 30 tys. pracodawców.

Wśród osób z niepełnosprawnościami pracujących na otwartym i chronionym rynku pracy można wyróżnić pracowników z niepełnosprawnościami, których pracodawcy otrzymują dofinansowania do ich wynagrodzeń. Są oni zarejestrowani w Ewidencji Zatrudnionych Osób Niepełnosprawnych (EZON) Systemu Obsługi Dofinansowań i Refundacji (SODiR) PFRON.

Na koniec grudnia 2023 r. na rynku pracy funkcjonowało 32 798 pracodawców korzystających z dofinansowania do wynagrodzeń zatrudnionych osób z niepełnosprawnościami, w tym: 628 pracodawców chronionego rynku pracy (1,9% ogółu pracodawców) oraz 32 170 otwartego rynku pracy (98,1% ogółu pracodawców). W prowadzonej przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych Ewidencji Zatrudnionych Osób Niepełnosprawnych w grudniu 2023 r. było zarejestrowanych 214 850 pracowników niepełnosprawnych, których wynagrodzenia są dofinansowywane ze środków PFRON. Odpowiada to 203 463 etatom, w tym: 77 708 osób zatrudnionych na chronionym rynku pracy, tj. 74 656,2 etatów oraz 137 142 osób z niepełnosprawnościami na otwartym rynku pracy – 128 807,2 etatów.

Wykres- Pracownicy niepełnosprawni zarejestrowani w SODiR PFRON.

Źródło: Dane SODiR PFRON 04.03.2024 r., opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych.

W ubiegłym roku Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych wypłacił 3 481 730 654,32 zł, a więc prawie 3,5 mld zł na ten cel.

Ponadto wspierane będzie zatrudnienie w podmiotach ekonomii społecznej, w tym w przedsiębiorstwach społecznych. Działania te są już wdrażane dzięki przepisom ustawy o ekonomii społecznej.

Jeśli chodzi o główne bariery w zatrudnianiu osób z niepełnosprawnościami, niski poziom zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami wynika - jak wskazują przeprowadzone badania pracodawców z otwartego rynku pracy w Polsce - z szeregu przyczyn, począwszy od przeszkód administracyjnych, związanych z częstymi zmianami prawa, na nieświadomości możliwości uzyskania wsparcia kończąc.

Bierność zawodowa osób z niepełnosprawnościami ma różne podłoże. Wynika ona między innymi ze złego stanu zdrowia, gwarancji uzyskania świadczeń i obawy przed ich ewentualną utratą, lęku przed podjęciem pracy oraz bezskutecznymi próbami jej poszukiwania, niewystarczających kwalifikacji zawodowych, negatywnych doświadczeń, a także nielicznych ofert pracy dla osób z niepełnosprawnościami o wyższych kwalifikacjach. Zwraca się również uwagę na istniejący brak dostępności architektonicznej, ograniczenia mobilności oraz obojętne lub negatywne nastawienie rodziny do poszukiwania pracy przez osobę z niepełnosprawnością ze względu na obawę utraty świadczeń.

Przewycięzenie tak licznych barier wymaga wdrożenia kompleksowych rozwiązań nie tylko w samym obszarze zatrudnienia, lecz również w ramach pozostałych polityk publicznych obejmujących zdrowie i edukację. Niezbędne są także działania zwiększające szerokokorzystaną dostępność oraz budujące świadomość społeczną praw osób z niepełnosprawnościami. Kierunek zmian wyznacza Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych. Wskazuje ona, pozostając w spójności ze Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, na konieczność przekształcania form wsparcia zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami. Strategia będzie uwzględniała potrzebę modyfikacji instrumentów wspierania zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w kierunku większej zgodności z Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych. Strategia zakłada również wdrożenie nowych instrumentów wspierających zatrudnienie, a także realizację prawa do równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami na szeroko pojętym rynku pracy.

Jednym z planowanych rozwiązań jest opracowanie, pilotaż i wdrożenie zatrudnienia wspomaganego.

W ramach realizacji Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS), realizowane będzie wsparcie na rzecz m.in. poprawy sytuacji osób niepełnosprawnych na rynku pracy, zwiększenia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnienia opieki nad dziećmi, podnoszenia jakości edukacji i rozwoju kompetencji, integracji społecznej, rozwoju usług społecznych i ekonomii społecznej oraz ochrony zdrowia. Jednym ze strategicznych celów FERS będzie zapewnienie równych szans dla osób z niepełnosprawnościami. Z inicjatywy Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zaplanowano, w ramach wsparcia osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin, działania mające przyczynić się do zmian systemowych m.in. w obszarze zatrudnienia wspomaganego.

W związku z tym planuje się wdrożenie i przetestowanie rozwiązań dotyczących zatrudnienia wspomaganego. Jest to rozwiązanie uzupełniające funkcjonujący system wspierania zatrudniania osób z niepełnosprawnościami. Będzie ono kierowane do osób mających szczególne trudności w samodzielnym znalezieniu i utrzymaniu zatrudnienia na otwartym rynku pracy. Celem projektu jest przygotowanie rozwiązań, które pozwolą wdrożyć model zatrudnienia wspomaganego jako trwałe rozwiązanie wspierające

aktywność zawodową osób z niepełnosprawnościami w Polsce. Jest to instrument nieobecny dotychczas w trwałym i ogólnodostępnym systemie instrumentów kierowanych do osób z niepełnosprawnościami, który uzupełni istniejące instrumenty rynku pracy.

Usługa zatrudnienia wspomaganego będzie realizowana przez agencje zatrudniające wyspecjalizowany personel merytoryczny, w tym trenerów pracy. Działania podejmowane na poszczególnych etapach zatrudnienia wspomaganego obejmą przede wszystkim wsparcie dopasowane do potrzeb i możliwości osoby z niepełnosprawnościami.

Ponadto, podejmowane są kolejne działania programowe i projektowe, których celem jest realne wsparcie osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Jedną z kluczowych inicjatyw w tym obszarze jest Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021–2030. Celem głównym Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami jest włączenie osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami w życie społeczne i zawodowe, a tym samym zagwarantowanie im praw określonych w Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Działania w ramach poszczególnych obszarów umożliwią osobom z niepełnosprawnościami niezależne życie i pełny udział we wszystkich jego sferach.

Jednym z obszarów Strategii jest „Priorytet Praca”, w ramach którego przewidziano działania mające przyczynić się do zwiększenia aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami poprzez ułatwienie im znalezienia zatrudnienia w otwartym, integracyjnym i dostępnym środowisku pracy. Głównym celem projektowanych rozwiązań w ramach tego obszaru jest zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami możliwości realizacji prawa do pracy na zasadzie równości z innymi osobami poprzez:

- modyfikację i uzupełnienie systemu wsparcia zatrudnienia oraz aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami;
- aktywizację zawodową osób z niepełnosprawnościami, realizowaną m.in. przez zatrudnienie w podmiotach ekonomii społecznej i solidarnej (zwłaszcza w przedsiębiorstwach społecznych);
- stworzeniu środowiska pracy przyjaznego pracownikom z niepełnosprawnościami,
- stworzenie otoczenia sprzyjającego skutecznej aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami;
- ograniczenie barier w podejmowaniu aktywności zawodowej (w tym ograniczeniu wpływu pułapki świadczeniowej).

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
Łukasz Krasoń
Sekretarz Stanu
Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/